

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**УНІВЕРСИТЕТСКА БІБЛІОТЕКА:
СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

20 листопада 2025 року

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека*

Миколаїв–НУК–2025

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Наукова бібліотека

**Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.**

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Університетська бібліотека: сучасний формат освітньо-наукової діяльності в період глобальних викликів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 листоп. 2025 р. – Миколаїв : НУК, 2025.

До збірки матеріалів конференції увійшли доповіді та виступи з нагальних питань діяльності бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО), а саме: функціонування університетських бібліотек в умовах війни; розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних; зарубіжні практики впровадження управління дослідними даними в університетських бібліотеках; роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності; використання управлінського потенціалу в бібліотеці для забезпечення освітнього і наукового процесів ЗВО під час війни; роль університетської бібліотеки у впровадженні інструментів штучного інтелекту (ШІ) в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності; формування політики використання ШІ в освітньому процесі; форми співпраці музеїв і бібліотек ЗВО.

УДК 027.7

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

© Наукова бібліотека Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова, 2025

З М І С Т

БЄЛОДЄД О. В. Наукові пріоритети в роботі Наукової бібліотеки університету	5
БІЛОНОЖКО К. С. Університетська бібліотека, академічна доброчесність і штучний інтелект: формування політики використання ШІ в освітньому процесі	11
ДМИТРИЧЕВА В. І. Роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності громадян	14
КАРТУЗОВ К. М. Використання цифрових ресурсів державних архівів у викладанні гуманітарних дисциплін на прикладі фонду «Канцелярія Миколаївського військового губернатора»	19
КИРИЧОК І. В., БАБАК Т. О., КРАСЮКОВА О. О. Університетська бібліотека як простір психосоціальної підтримки: зарубіжний та вітчизняний досвід	24
КОСТИРКО Т. М. Трансформація університетської бібліотеки: досвід минулого та виклики майбутнього	40
КУЛИК Є. В. Інституційна модель відкритої науки: політики, сервіси та впровадження .	47
КУЗНЕЦОВА І. В. Бібліотечна діяльність крізь призму соціокультурних змін	53
МАТВІЄНКО О. Б. Використання мовних моделей штучного інтелекту в роботі університетської бібліотеки	63
МОЛЧАНОВА С. А.,	66
МАЦЕЙ О. О. Інклюзивність і життєстійкість: важливі орієнтири університетських бібліотек	67
СІМОНЕНКО Н. Є. Популяризація науки засобами бібліотеки закладу вищої освіти	73
СТЕЦЕНКО Н. С. Університетська бібліотека – скарбниця знань і простір еколого-правового просвітництва	78
ТЕЛЬПИШ О. А. Роль Наукової бібліотеки університету в реалізації завдань патріотичного виховання молоді (з досвіду роботи)	84
ХАЄЦЬКИЙ О. П. Бібліотеки та музеї закладів вищої освіти: форми співпраці	93
ЦОКАЛО О. О., ТКАЧЕНКО Д. В. Роль бібліотеки МНАУ у впровадженні інструментів штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності	99
ШАМРАЙ-ЯБЛОНСЬКА Н. А. Слово як зброя: книги про війну та суспільна потреба бібліотек говорити про них	109
ШАРОНОВА Н. В., ВОРЖЕВІТІНА А. І. Розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних	114
ШЕМАЄВ О. О. Фонди університетських бібліотек як елемент формування та збереження документальної спадщини промоції здоров'я в Україні	118
ШЕМАЄВА Г. В. Зарубіжні практики впровадження RDM в університетських бібліотеках	124

Biuletyn EBIB. – 2023. – № 1 (208). – Р. 1–8. – URL:
<https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/852/879>

5. Костирко, Т. М. Галузеві колекції рідкісних видань в університетських бібліотеках [Електронний ресурс] / Т. М. Костирко, Г. В. Шемаєва // Рукописна та книжкова спадщина України. – 2022. – Вип. 28. – С. 146–158. – http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2022_28_11

Kostyrko Tamara,

Cand. Sc. (Social Communication),

Director of the Scientific Library of

The Admiral Makarov National University of Shipbuilding

TRANSFORMATION OF THE UNIVERSITY LIBRARY: PAST EXPERIENCE AND FUTURE CHALLENGES

Abstract. *The transformation processes of the Scientific Library of the Admiral Makarov National Shipbuilding University over the past five years are considered, related to the pandemic, the consequences of damage to the premises and the fund during the Russian military invasion; the challenges associated with the reorganization of the fund; the introduction of digital services, the mastery of new approaches, practices and tools aimed at implementing the principles of open science, ensuring transparency of scientific processes, openness of data, and the exchange of knowledge in accordance with global trends.*

Keywords: *transformation processes of the university library, damage to the library during the Russian military invasion, digital resources and services, implementation of the principles of open science, university library of the future.*

УДК [001.92:004.853]:378.6 НТУУ «КПІ»(043.2)

Кулик Є. В.,

канд. наук із соціальних комунікацій,

директор Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»,

м. Київ, Україна

e.kulyk@library.kpi.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4050-4054>

ІНСТИТУЦІЙНА МОДЕЛЬ ВІДКРИТОЇ НАУКИ: ПОЛІТИКИ, СЕРВІСИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

Анотація. *Запропоновано огляд інституційної моделі відкритої науки КПІ ім. І. Сікорського, що поєднує політики, цифрову інфраструктуру та сервісну підтримку. Описано роль науково-технічної*

бібліотеки, сервіс «Стюард даних», механізми формування компетентностей і моніторингу відкритості. Модель КПІ ім. І. Сікорського розглядається як проєкт, що може бути масштабований для інших ЗВО.

Ключові слова: відкрита наука, політика відкритої науки, доступність, інституційна модель відкритої науки, інфраструктура відкритої науки.

У сучасних умовах трансформації глобального наукового середовища відкритість результатів досліджень, прозорість методів та доступність даних стають ключовими чинниками розвитку інновацій і зростання довіри до науки. Європейська Комісія визначає відкриту науку одним із головних політичних пріоритетів, інтегруючи її принципи у свої програми підтримки досліджень та інновацій. Відповідаючи цим тенденціям, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського» у 2022 році став першим університетом в Україні, який затвердив власну Політику відкритої науки [4], заклавши інституційний фундамент для подальших кроків. Саме тому у Стратегії КПІ ім. І. Сікорського на 2025–2030 роки особливий акцент зроблено на розвитку університетської інфраструктури та комплексному впровадженні принципів відкритої науки [6]. Реалізація цього напрямку узгоджується як з європейськими пріоритетами, так і з потребами та динамікою університетської наукової екосистеми.

Для реалізації принципів відкритої науки університет формує цілісну інституційну модель, що поєднує нормативні документи, технічні рішення та сервісну підтримку. Ефективність такої моделі залежить від узгодженості всіх її елементів і здатності забезпечити повний цикл роботи з відкритими дослідницькими результатами. Комплексний підхід КПІ ім. І. Сікорського до впровадження відкритої науки охоплює:

- розробку регламентуючих документів, що узгоджуються з національним та міжнародним законодавством і враховують локальні потреби університету;
- розвиток цифрової інфраструктури для зберігання й поширення наукових результатів;
- створення та підтримку сервісів для дослідників;
- формування обізнаності та компетентностей з відкритої науки та управлінням дослідницькими даними;
- системний моніторинг результатів відкритості.

Такий підхід дозволяє університету вибудовувати сталу та ефективну систему організації відкритої науки (далі – KPI Open Science Model).

Першим кроком КПІ ім. І. Сікорського у напрямі відкритої науки став Мандат відкритого доступу (2014), який започаткував перехід університетських наукових журналів на платформу Open Journal Systems у межах проєкту «Наукова періодика України» [5]. Цей документ забезпечив нагальні потреби у відкритому доступі до освітніх та наукових матеріалів університету, але поступове зростання вимог до відкритої науки та розвиток міжнародних ініціатив зумовили необхідність ширшого, системного підходу. Саме тому наступним етапом стало ухвалення Політики відкритої науки КПІ ім. І. Сікорського, яка сформувала фундамент для цілісної інституційної моделі відкритості. Політика визначила базові цінності, що формують культуру відкритого наукового середовища університету: якість і доброчесність, суспільна користь, справедливість і рівність, різноманітність та інклюзивність. Вона стала базовим документом, узгодженим і логічно пов'язаним з іншими ключовими регламентами, що забезпечують практичне впровадження відкритої науки, зокрема з Видавничою політикою КПІ ім. І. Сікорського (2025) та Положенням про систему запобігання академічній недоброчесності (2025).

У межах проєкту Open4UA [2] університет долучився до розроблення типових документів, які можуть використовувати всі українські ЗВО та наукові установи, включно з: Типовою політикою відкритої науки, Типовим положенням про управління дослідницькими даними, Рекомендаціями щодо планів управління дослідницькими даними, Декларацією про іменування файлів [1].

Технологічну основу KPI Open Science Model становлять такі складники:

- інституційний репозитарій ELAKPI, який забезпечує довготривале зберігання та відкритий доступ до освітніх та наукових матеріалів;
- видавничу платформу для наукових періодичних видань університету;
- видавничу платформу (тестовий режим) для відкритих навчальних та наукових матеріалів;
- відкриті наукометричні платформи для аналізу наукової діяльності;
- серверні потужності для зберігання наукових результатів і конфіденційних даних;
- відкрите програмне забезпечення для проведення досліджень;
- відкриті лабораторії.

KPI Open Science Model вирізняється високим рівнем інституційної зрілості та цілісністю підходу. Її унікальність полягає у впровадженні вперше в Україні сервісу

«Стюард даних», системного підходу до управління дослідницькими даними, розбудові власної цифрової інфраструктури, інтеграції принципів відкритої науки в стратегічні документи та освітні програми, а також у системній взаємодії між бібліотекою, адміністрацією та дослідниками. Узгоджені політики, чітко описані процеси та регулярний моніторинг відкритості засвідчують, що модель КПІ функціонує як цілісна інституційна система, а не окремі ініціативи.

Важливу роль у впровадженні відкритої науки в академічному середовищі КПІ ім. І. Сікорського відіграє Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка, яка адмініструє інституційний репозитарій ELAKPI, здійснює інформаційну підтримку депозиторів та користувачів ELAKPI та популяризує процес самоархівування серед науковців університету, забезпечує консультування з відкритої науки, розробляє та поширює інформаційні матеріали з різних аспектів впровадження принципів відкритої науки, організовує вебінари та тренінги, а представники бібліотеки входять до університетської робочої групи з відкритої науки.

У 2025 році бібліотека запровадила нову послугу – «Стюард даних», метою якої є інформаційна підтримка та супровід дослідників на всіх етапах управління дослідницькими даними. Фахівець з управління дослідницькими даними бібліотеки допомагає у підготовці планів управління даними, виборі репозитарію для збереження та надання доступу до даних, оформленні метаданих тощо. Ця послуга надається безоплатно для усіх користувачів бібліотеки як у фізичному просторі, так і онлайн.

Важливим складником KPI Open Science Model є підвищення рівня обізнаності та формування компетентності з відкритої науки. З цією метою принципи відкритої науки розглядаються здобувачами вищої освіти під час вивчення загальноуніверситетської вибіркової дисципліни «Основи академічної доброчесності», а науково-педагогічні працівники розглядають різні складники та практики відкритої науки у межах курсу підвищення кваліфікації на базі Інституті післядипломної освіти КПІ ім. І. Сікорського. Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка створила серію вебінарів з управління дослідницькими даними [3].

Моніторинг впровадження відкритої науки здійснюється через аналіз: кількості публікацій у відкритому доступі, активності в інституційному репозитарії, кількості наборів дослідницьких даних, участі в освітніх ініціативах з відкритої науки. Отримані дані враховуються під час ухвалення стратегічних рішень розвитку наукової діяльності університету.

Таким чином, KPI Open Science Model демонструє системний, цілісний підхід до формування університетської екосистеми відкритості. Вона поєднує стратегічну політику, технологічну інфраструктуру, інституційну підтримку та розвиток компетентностей дослідників. Потужна роль бібліотеки як координатора, запуск послуги «Стюард даних», інтеграція відкритої науки у стратегічні документи та навчальні програми – усе це свідчить про інституційну зрілість політики відкритості. Моніторинг відкритості наукової діяльності дозволяє університету ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення та забезпечує поступовий рух до відповідності європейським стандартам. KPI Open Science Model може розглядатися як ефективний інституційний зразок, що може бути масштабований для інших ЗВО України.

Список використаної літератури:

1. Institutional Toolkit for Open Science Implementation and Research Assessment Advancement / G. Vasyliiev et al. *Zenodo*. 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15293056> (дата звернення: 17.11.2025).
2. Open4UA. Відкрита наука для української системи вищої освіти. *Національний університет «Львівська політехніка»*. URL: <https://lpnu.ua/open4ua> (дата звернення: 17.11.2025).
3. Кулик Є. В. Бібліотекарі у світі відкритої науки: оновлення компетентностей для управління дослідницькими даними. *Сучасна бібліотечно-інформаційна безперервна освіта: майбутнє твориться сьогодні* : зб. матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф., 26 лют.–1 берез. 2025 р. / редкол. : С. Барабаш та ін. Київ : УБА, 2025. С. 18–21. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/75071> (дата звернення: 17.11.2025).
4. Про затвердження та реалізацію Політики відкритої науки в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» : Наказ ректора КПІ ім. І. Сікорського № НОН337/2022 від 30.11.2022 р. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51235> (дата звернення: 17.11.2025).
5. Про реалізацію Програми впровадження платформи Відкритого доступу до наукових та освітніх інформаційних ресурсів НТУУ «КПІ» : Наказ ректора КПІ ім. І. Сікорського № 2-368 від 22.10.2014 р. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/35673> (дата звернення: 17.11.2025).

6. Стратегія розвитку КПІ ім. І. Сікорського на 2025–2030 роки. *Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»*. 2024. URL: <https://kpi.ua/strategy> (дата звернення: 17.11.2025).

References

- Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. (2014, October 22). *Pro realizatsiiu Prohramy vprovadzhennia platformy Vidkrytoho dostupu do naukovykh ta osvithnikh informatsiinykh resursiv NTUU «KPI»* [On the implementation of the Program for the implementation of the Open Access platform to scientific and educational information resources of NTUU «KPI»]. (№ 2-368). [in Ukrainian].
- Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. (2022, November 30). *Pro zatverdzhennia ta realizatsiiu Polityky vidkrytoi nauky v Natsionalnomu tekhnichnomu universyteti Ukrainy “Kyivskiy politechnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho”* [On the approval and implementation of the Open Science Policy at the National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”]. (№ NON337/2022). <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/51235> [in Ukrainian].
- Kulyk E. V. (2025, 26 February-1 March). Bibliotekari u sviti vidkrytoi nauky: onovlennia kompetentnostei dlia upravlinnia doslidnytskymy danymy [Librarians in the world of open science: updating competencies for research data management]. In *Suchasna bibliotechno-informatsiina bezperervna osvita: maibutnie tvorytsia sohodni* : zb. mater. XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 18-21). <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/75071> [in Ukrainian].
- Lviv Polytechnic National University. *Open4UA. Vidkryta nauka dlia ukraïnskoi systemy vyshchoi osvity* [Open Science for Ukrainian Higher Education System]. <https://lpnu.ua/open4ua>
- National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (2024). *Stratehiia rozvytku KPI im. Ihoria Sikorskoho na 2025–2030 roky*. [Development strategy of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute for 2025–2030]. <https://kpi.ua/strategy> [in Ukrainian].
- Vasyliiev, G., Kulyk, E., Pasichnyk, V., Berezhko, O., Vorobyova, V., Pyshnograiev, I., Vladymyrskyi, I., Yurchishin, O., & Sobetska, A. (2025). Institutional Toolkit for Open Science Implementation and Research Assessment Advancement. *Zenodo*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15293056>

Kulyk Evgeniia,

Cand. Sc. (Social Communication),

Director, Scientific and Technical Library

of the Igor Sikorsky

Kyiv Polytechnic Institute

INSTITUTIONAL MODEL OF OPEN SCIENCE: POLICIES, SERVICES AND IMPLEMENTATION

Abstract. *The publication analyses the institutional model of open science at Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute and demonstrates it as a systematic approach to implementing the principles of openness in the university environment. The normative foundations of the model are considered, including the Open Access Mandate (2014) and the Open Science Policy (2022), which are integrated into the university's strategic documents. The key elements of the infrastructure are outlined: the ELAKPI institutional repository, publishing platforms, scientometric services, and open research tools. Particular attention is paid to the Data Steward service, introduced in Ukraine, and the role of the Scientific and Technical Library as a coordinator of educational and service initiatives. Mechanisms for developing open science competencies and approaches to monitoring openness are presented. KPI Open can serve as a model for other Ukrainian universities.*

Keywords: *open science, open science policy, accessibility, institutional model of open science, open science infrastructure.*

УДК 021.4

Кузнецова І. В.,

завідуюча відділом Наукової бібліотеки,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

просп. Героїв України, 9,

м. Миколаїв, Україна,

inna.kuznetsova@nuos.edu.ua

БІБЛІОТЕЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН

Анотація. *У пропонованій статті розглянуті питання соціокультурних змін бібліотечної діяльності, основні функції, перспективні напрямки та висвітлюється досвід роботи Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.*

Сучасна бібліотека вже давно перестала бути лише місцем, де зберігаються книги. Вона стала живим соціокультурним організмом – відкритим простором, який поєднує знання, культуру й людські цінності. Особливо це відчутно сьогодні, коли суспільство переживає складні часи – війну, зміни, невизначеність.

Ключові слова: *бібліотека, соціокультурна діяльність, масові заходи, соціально-комунікативний центр.*